

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (ühendas koda)

14. märts 2024*

Liikmesriigi kohustuste rikkumine – ELTL artikkel 258 – Direktiiv (EL) 2018/1972 –
Euroopa elektroonilise side seadustik – Üle võtmata jätmine või ülevõtmismeetmetest teatamata
jätmine – ELTL artikli 260 lõike 3 – Nõue mõista välja põhisumma ja karistusmaks –
Karistuse summa määramise kriteeriumid

Kohtuasjas C-454/22,

mille ese on ELTL artikli 258 ja ELTL artikli 260 lõike 3 alusel 7. juulil 2022 esitatud liikmesriigi
kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: U. Małecka, L. Malferrari, E. Manhaeve ja A. Sauka,

hageja,

versus

Läti Vabariik, esindajad: J. Davidoviča ja K. Pommere,

kostja,

EUROOPA KOHUS (ühendas koda),

koosseisus: J.-C. Bonichot koja presidendi ülesannetes, kohtunikud S. Rodin ja L. S. Rossi
(ettekandja),

kohtujurist: T. Čapeta,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi
ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: läti.

otsuse

1 Hagiavalduses palub Euroopa Komisjon Euroopa Kohtul:

- tuvastada, et kuna Läti Vabariik ei ole vastu võtnud kõiki õigus- ja haldusnorme, mis on vajalikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT 2018, L 321, lk 36), artikli 124 lõike 1 järgimiseks, või vähemalt ei ole ta komisjoni neist teavitanud, siis on Läti Vabariik rikkunud talle sellest direktiivist tulenevaid kohustusi;
- mõista Läti Vabariigilt välja põhisumma 1145,34 euro suuruse päevamäära alusel, kusjuures minimaalne põhisumma peab olema 316 000 eurot;
- kui esimeses taandes kirjeldatud rikkumine kestab kuni kohtuotsuse kuulutamiseni käesolevas asjas, mõista Läti Vabariigilt komisjoni kasuks välja karistusmaks 1145,34 euro suuruse päevamäära alusel alates sellest kuupäevast kuni kuupäevani, mil liikmesriik täidab direktiivist 2018/1972 tulenevad kohustused, ja
- mõista kohtukulud välja Läti Vabariigilt.

Õiguslik raamistik

2 Direktiivi 2018/1972 põhjendustes 2 ja 3 on märgitud:

- „(2) Komisjon vaatab korrapäraselt läbi elektroonilise side võrkude ja teenuste kehtivasse reguleerivasse raamistikku kuuluva viie direktiivi[...] toimimise eelkõige selleks, et teha kindlaks tehnoloogia ja turu arengust tulenev muudatuste tegemise vajadus.
- (3) Oma 6. mai 2015. aasta teatises esitatud Euroopa digitaalse ühtse turu strateegias sedastas komisjon, et telekommunikatsiooniraamistiku läbivaatamisel keskendutakse meetmetele, mis pakuvad stiimuleid investeerida kiiretesse lairibavõrkudesse, muudaksid lähenemise spektripoliitikale ja raadiospektri haldamisele järjekindlaks ja siseturuga paremini kokku sobivaks, looksid õigusliku killustatuse vähendamisega tingimused tõeliselt siseturu jaoks, tagaksid tarbijate tõhusa kaitse, kõigile turuosalistele võrdsed tingimused ja nõuete järjekindla kohaldamise ning muudaksid reguleeriva institutsioonilise raamistiku tulemuslikumaks.“

3 Direktiivi artiklis 1 „Reguleerimise, kohaldamisala ja eesmärgid“ on ette nähtud:

„1. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse elektroonilise side võrke, elektroonilise side teenuseid ja nendega seotud vahendeid ja teenuseid ning teatavaid lõppseadmetega seotud aspekte reguleeriv ühtlustatud raamistik. Käesolevas direktiivis sätestatakse riigi reguleerivate asutuste ja, kui see on kohaldatav, muude pädevate asutuste kohustused ning kehtestatakse kord reguleeriva raamistiku ühtse kohaldamise tagamiseks kogu [Euroopa L]iidus.

2. Käesoleva direktiivi eesmärgid on

- a) viia ellu elektroonilise síde võrkude ja teenuste siseturg, millega saavutatakse väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõtt ja käibelevõtmine, jätkusuutlik konkurents, elektroonilise síde teenuste koostalitlusvõime, juurdepääsetavus, võrkude ja teenuste turvalisus ning lõppkasutajate kasu, ning
- b) tagada tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse abil kogu liidus hea kvaliteedi ja taskukohase hinnaga üldkasutatavate teenuste pakkumine, käsitleda olukordi, kus turg ei rahulda tulemuslikult lõppkasutajate, sh puuetega kasutajate vajadusi, et nad saaksid teistega võrdsetel alustel teenustele juurde pääseda, ning kehtestada vajalikud lõppkasutajate õigused.

[...]“.

- 4 Direktiivi artikli 124 „Ülevõtmine“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid vastu ja avaldavad need hiljemalt 21. detsembriks 2020. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid kohaldavad kõnealuseid norme alates 21. detsembrist 2020.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivi(de)le käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.“

Kohtueelne menetlus ja menetlus Euroopa Kohtus

- 5 Läti Vabariik edastas 29. septembril 2020 komisjonile ajutised rakendussätted direktiivi 2018/1972 osaliseks ülevõtmiseks. Lisaks märkis see liikmesriik 11. novembri 2020. aasta kirjas, mille kättesaamist komisjon kinnitas 13. novembril 2020, et selle direktiivi Läti õigusesse ülevõtmiseks mõeldud elektroonilise meedia seaduse eelnõu (edaspidi „ülevõtmisseaduse eelnõu“) võeti vastu valitsuse 10. septembri 2020. aasta koosolekul.
- 6 Kuna komisjon leidis, et nende sätetega ei ole direktiivi 2018/1972 üle võetud, sest need sätted on seotud eelmise õigusraamistikuga, ja et järelikult ei olnud Läti Vabariik võtnud vastu nimetatud direktiivi järgimiseks vajalikke õigus- ja haldusnorme vastavalt selle direktiivi artiklile 124, saatis komisjon 3. veebruaril 2021 liikmesriigile ametliku kirja ja palus tal esitada oma seisukohad.
- 7 Läti ametiasutused vastasid sellele kirjale 26. märtsil 2021, tehes kokkuvõtte direktiivi 2018/1972 Läti õigusesse ülevõtmise protsessi edenemisest. Nad täpsustasid eelkõige, et ülevõtmine peaks lõpule jõudma hiljemalt 30. novembriks 2021.
- 8 Kuna direktiivi 2018/1972 täieliku ülevõtmise kohta täiendavat teavet ei esitatud, saatis komisjon 23. septembril 2021 Läti Vabariigile põhjendatud arvamuse, milles palus viimasel viia oma tegevus direktiivi nõuetega kooskõlla hiljemalt 23. novembriks 2021.
- 9 Läti Vabariik teatas 5. novembril 2021 uutest ülevõtmismeetmetest, mis komisjoni arvates olid aga samuti seotud eelmise õigusraamistikuga.

- 10 17. novembril 2021 vastasid Läti ametiasutused põhjendatud arvamusele, märkides, et direktiivi 2018/1972 ülevõtmine on COVID-19 pandeemia tõttu veelgi veninud. Ametiasutused täpsustasid eelkõige, et uued kuupäevad selle direktiivi ülevõtmiseks vajaliku ülevõtmisseaduse eelnõu ja valitsuse määruste vastuvõtmiseks on vastavalt 1. aprill ja 1. juuni 2022.
- 11 Kuna komisjon leidis, et Läti Vabariik ei ole vastu võtnud selle direktiivi järgimiseks vajalikke õigusnorme, otsustas ta esitada Euroopa Kohtule käesoleva hagi.
- 12 Läti ametiasutused teatasid 8. aprillil 2022 komisjonile direktiivi uutest ülevõtmismeetmetest. 12. aprillil 2022 vastasid nad komisjoni palvele anda nende meetmete kohta selgitusi. Täpsemalt teatasid nad talle, et rakendusmäärused peaksid jõustuma ülevõtmisseaduse eelnõu vastuvõtmise kuupäeval, mille viimane lugemine parlamendis oli kavandatud 14. aprilliks 2022.
- 13 12., 28. ja 29. aprillil 2022 teatasid need ametiasutused direktiivi 2018/1972 uutest ülevõtmismeetmetest ja esitasid lisateavet ülevõtmise edenemise kohta. Eelkõige selgitasid nad, et seadusandlikku ajakava muudeti, kuna Latvias Republika Saeima (Läti Vabariigi parlament) pidi samal ajal tegelema kiireloomuliste küsimustega, mis olid seotud COVID-19 pandeemiaga, energiakulude märkimisväärse suurenemisega ja Venemaa Föderatsiooni sissetungiga Ukrainasse. Nad lisasid sellega seoses, et ülevõtmisseaduse eelnõu vastuvõtmine oli kavandatud 1. juuniks 2022 ja et rakendusmäärused on koostamisel.
- 14 Direktiivi 2018/1972 ülevõtmise seadus (edaspidi „ülevõtmisseadus“) võeti vastu 2. juunil 2022, kuid Läti Vabariigi president seda välja ei kuulutanud ning see saadeti Läti põhiseaduse alusel seadusandjale uuesti läbivaatamiseks.
- 15 Komisjon esitas 7. juulil 2022 käesoleva hagi.
- 16 Läti Vabariik palub Euroopa Kohtul:
 - esimese võimalusena tuvastada, et direktiivi 2018/1972 ülevõtmisega hiline mine on väheoluline võrreldes kahjuga, mis oleks võinud ühiskonnale tekkida, kui valitsus ei oleks esmajärjekorras käsitlenud käesoleva kohtuotsuse punktis 13 nimetatud kiireloomulisi küsimusi; tunnistada, et see hiline mine on õigustatud vääramatust jõust tingitud asjaoludega; jätta talle karistus määramata ja mõista kohtukulud välja komisjonilt, ning
 - teise võimalusena, kui Euroopa Kohus otsustab määrata talle karistuse, kohaldada võimalikult väikest summat, võttes arvesse neid asjaolusid ja sisemajanduse koguprodukti (SKP) prognoose ning asjaolu, et direktiivi 2018/1972 sätted olid Läti õiguskorras sisuliselt rakendatud enne direktiivi täielikku ülevõtmist, vähendada põhisummat ja/või karistusmakset proportsionaalselt sätetega, mis kehtisid juba enne direktiivi ülevõtmise algust, st kuni 25%-ni summast, mida komisjon nõuab.
- 17 Läti Vabariik teatas 15. septembri 2022. aasta kostja vastuses muu hulgas ülevõtmisseaduse jõustumisest 29. juulil 2022, valitsuse rakendusmeetmete vastuvõtmisest 4.–23. augustil 2022 ning edastas vastuvõtmisel olevate rakendusmeetmete loetelu. Komisjon kinnitas 26. oktoobri 2022. aasta repliigis, et on selle teate kätte saanud.
- 18 Läti Vabariik väitis 7. detsembri 2022. aasta vasturepliigis, et ta oli 17. novembril 2022 teatanud direktiivi 2018/1972 täieliku ülevõtmise meetmetest.

- 19 Kirjalik menetlus käesolevas kohtuasjas lõpetati 7. detsembril 2022.
- 20 Komisjon teatas 30. juuni 2023. aasta menetluskohaga Euroopa Kohtule, et Läti Vabariik on talle teatanud meetmetest ja sellest, et Läti Vabariigi hinnangul on direktiivi 2018/1972 (edaspidi „30. juuni 2023. aasta menetluskohaga“) ülevõtmine lõpule viidud. Sellele vaatamata on komisjon seisukohal, et need meetmed ei taga endiselt selle direktiivi täielikku ülevõtmist.
- 21 Võttes arvesse Läti Vabariigi edusamme direktiivi ülevõtmisel, kohandas komisjon selle menetluskohaga ka oma nõudeid osas, mis puudutab tema taotlust määrata sellele liikmesriigile rahalised karistused.
- 22 Mis puudutab põhisummat, siis arvestades kuupäevi, mil Läti Vabariik teatas direktiivi 2018/1972 ülevõtmise meetmetest, st 29. juulit ja 17. novembril 2022, vähendas komisjon raskuskoefitsienti ja palub Euroopa Kohtul kohaldada esiteks ajavahemiku eest selle direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumisele järgnevast kuupäevast ehk 22. detsembrist 2020 kuni 28. juulini 2022 põhisummat 349 650 eurot, teiseks ajavahemiku eest 29. juulist 2022 kuni 16. novembrini 2022 põhisummat 39 480 eurot ja kolmandaks ajavahemiku eest 17. novembrist 2022 kuni rikkumise lõpuni, või kui rikkumine ei lõpe, siis kuni käesolevas kohtuasjas kohtuotsuse kuulutamiseni põhisummat 210 eurot päevas.
- 23 Karistusmakse osas teeb komisjon nüüd ettepaneku, et Euroopa Kohus määraks karistusmaksaks 945 eurot päevas kuni kuupäevani, mil Läti Vabariik täidab täielikult direktiivi artikli 124 lõikest 1 tulenevad kohustused.
- 24 Läti Vabariik esitas oma seisukohad 30. juuni 2023. aasta menetluskohaga kohta 14. augustil 2023. Nendes seisukohtades väidab ta, et vastupidi komisjoni seisukohale viidi meetmetega, millest teatati 17. novembril 2022, direktiivi 2018/1972 ülevõtmine Läti õigusesse täielikult lõpule. Seetõttu palub ta, et talle ei määrataks alates viimati nimetatud kuupäevast mingit põhisummat.
- 25 Euroopa Kohus tegi 31. detsembril 2023 pooltele teatavaks käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäeva.
- 26 Esiteks teavitas komisjon Euroopa Kohut 1. veebruaril 2024 sellest, et Läti Vabariik oli talle 15. augustil 2023 teatanud täiendavatest meetmetest, ja teiseks väitis komisjon, et vastupidi Läti Vabariigi seisukohale ei ole viimane endiselt nõuetekohaselt täitnud direktiivi 2018/1972 artikli 112 lõike 1 liikmesriigi õigusesse ülevõtmise kohustust. Ühtlasi selgitas komisjon, et arvestades hilist menetlusstaadiumi ei ole tal võimalik ümber hinnata karistuste suurust oma nõuetes, kuna sellist ümberhindamist ei pea mitte ainult tehniliselt tegema komisjoni teenistused, vaid selle kohta on vaja ka volinike kolleegiumi otsust, kuid seda ei ole komisjonil võimalik saavutada ilma Euroopa Kohtu otsuse kuulutamise edasilükkamiseta. Seetõttu jättis komisjon rahaliste karistuste suuruse kohandamise Euroopa Kohtu otsustada lähtuvalt Läti Vabariigi teatatud täiendavatele meetmetele antavast hinnangust.

Hagi

ELTL artikli 258 rikkumine

Poolte argumendid

- 27 Komisjon tuletab oma hagiavalduses meelde, et ELTL artikli 288 kolmanda lõigu kohaselt on liikmesriigid kohustatud võtma vastu direktiivide riigisisesele õiguskorda ülevõtmise tagamiseks vajalikud õigusnormid nendes direktiivides ette nähtud tähtaja jooksul ning teatama nendest viivitamata komisjonile.
- 28 Komisjon täpsustab, et liikmesriigi kohustuste rikkumise esinemist tuleb hinnata põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemisel liikmesriigis valitsenud olukorra põhjal.
- 29 Käesoleval juhul ei olnud Läti Vabariik ei selle tähtaja möödumisel ega ka käesoleva hagi esitamise kuupäevaks veel vastu võtnud direktiivi 2018/1972 riigisisesele õigusesse ülevõtmiseks vajalikke sätteid ja igal juhul ei olnud ta neist komisjonile teatanud.
- 30 Komisjoni sõnul ei vaidle Läti Vabariik tegelikult vastu talle etteheidetavale liikmesriigi kohustuste rikkumisele, vaid piirdub selle põhjendamiseks üksnes viitamisega praktilistele ja riigisisestele asjaoludele. Direktiivi ettenähtud tähtaja jooksul üle võtmata jätmist ei saa aga selliste asjaoludega põhjendada.
- 31 Läti Vabariik ei eita tegelikult liikmesriigi kohustuste rikkumist. Seevastu rõhutab ta kõigepealt, et tegutses kogu menetluse vältel lojaalselt. Järgmiseks õigustab ta direktiivi 2018/1972 ülevõtmisega hilinemist sellega, et direktiivi keerukust arvestades oli selle ülevõtmise tähtaeg liiga lühike, ja ülevõtmiseaduse vastuvõtmise menetlusega. Lisaks viitab ta vääramatule jõule, mis on seotud ühelt poolt COVID-19 pandeemia ja selle mõjuga töökorraldusele ning teiselt poolt Venemaa Föderatsiooni sissetungiga Ukrainasse. Viimati nimetatud küsimuses rõhutab ta, et kuna Läti on üks Venemaa ja Valgevene piiriäärsetest riikidest, kujutas see sissetung, sh sissetung viimati nimetatud riigi territooriumilt, endast suuremat ohtu riigi julgeolekule ja kaitsele kui paljudele teistele liikmesriikidele, mistõttu mõjutas prioriteetide ümberhindamine oluliselt Läti valitsuse tööd. Valgevenest pärit ebaseaduslikult riigis viibinud pagulaste tõttu 2021. ja 2022. aastal väljakuulutatud erakorraline seisukord mõjutas otseselt pädevate asutuste tegevuskava ja probleeme, mida tuli eelisjärjekorras lahendada. Viimaks leiab ta, et kehtiv Läti õigus juba tagab elektroonilise side sektori piisava ja täieliku reguleerimise ning lõppkasutajate huvide ja õiguste kaitse.

Euroopa Kohtu hinnang

- 32 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liikmesriigi kohustuste rikkumise esinemist hinnata põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemisel liikmesriigis valitsenud olukorra põhjal ja hiljem toimunud muutusi ei saa Euroopa Kohus arvesse võtta (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 15 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 33 Euroopa Kohus on ka korduvalt otsustanud, et kui direktiivis on sõnaselgelt ette nähtud liikmesriikide kohustus tagada, et direktiivi ülevõtmiseks vajalikud normid sisaldavad viidet sellele direktiivile või et normide ametlikul avaldamisel lisatakse nende juurde viide sellele direktiivile, on igal juhul vaja, et liikmesriigid võtaksid vastu selle direktiivi konkreetse ülevõtmismeetme (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Käesoleval juhul möödus põhjendatud arvamusele vastamise tähtaeg 23. novembril 2021. Seega tuleb väidetava rikkumise esinemist hinnata sellel kuupäeval kehtinud riigisiseste õigusaktide põhjal (vt selle kohta 25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Sellega seoses on selge, et selleks kuupäevaks ei olnud Läti Vabariik vastu võtnud direktiivi 2018/1972 täieliku ülevõtmise tagamiseks vajalikke meetmeid ega seega nendest meetmetest komisjonile teatanud.
- 36 Väidetava rikkumise põhjendamiseks esitab Läti Vabariik mitu argumenti, mis puudutavad esiteks tema lojaalset tegutsemist kogu menetluse vältel, teiseks direktiivi 2018/1972 keerukust, mille ülevõtmise tähtaeg oli liiga lühike, ja ülevõtmisseaduse vastuvõtmise menetlust, kolmandaks vääramatut jõudu, mis on seotud ühest küljest COVID-19 pandeemia tagajärgedega ja teisest küljest Venemaa Föderatsiooni sissetungiga Ukrainasse, ning neljandaks asjaolu, et Läti õiguses kehtis juba elektroonilise side sektori piisav ja täielik regulatsioon.
- 37 Komisjoni etteheidetatavat liikmesriigi kohustuste rikkumist ei saa aga selliste argumentidega põhjendada.
- 38 Esiteks kujutab liikmesriikide lojaalne tegutsemine liidu institutsioonide suhtes, mis hõlmab ka direktiivide nõuetekohast ja täielikku ülevõtmist direktiivides ette nähtud tähtaja jooksul, endast nimelt kohustust, mis tuleneb otseselt ELL artikli 4 lõikest 3 ega saa seega olla asjakohane mõne muu liidu õigusnormi rikkumise põhjendamiseks.
- 39 Teiseks tuleb ühest küljest märkida, et direktiivi 2018/1972 sätete väidetav keerukus ei välista kõnealust rikkumist. Nagu nimelt komisjon õigesti väidab, oli liidu seadusandja selle direktiivi ülevõtmise tähtaja määramisel teadlik direktiivi keerukusest ning igal juhul oleks selle tähtaja pikendamine olnud ainult selle seadusandja pädevuses ja liikmesriikidel ei ole õigust sellest kõrvale kalduda ning komisjonil ei ole õigust kõrvalekaldeid lubada. Läti Vabariik ei väida aga, et ta astus vajalikke samme, et püüda sellist pikendamist saavutada.
- 40 Teisest küljest tuleb märkida, et sama kehtib ka ülevõtmisseaduse vastuvõtmise menetluse väidetava keerukuse kohta. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole liikmesriigi õiguskorra tavade või olukordadega nimelt võimalik põhjendada liidu direktiividest tulenevate kohustuste täitmata jätmist ja tähtaegade järgimata jätmist ega järelikult direktiivide hilinenud või mittetäielikku ülevõtmist (13. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Sloveenia (MiFID II), C-628/18, EU:C:2021:1, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 41 Mis kolmandaks puudutab esmalt 2020. aasta alguses puhkenud COVID-19 pandeemia ja seejärel Venemaa Föderatsiooni poolt Ukraina vastu 2022. aasta veebruaris alustatud agressioonisõja tagajärgi, siis piisab märkimisest, et ei ole tõendatud ega isegi väidetud, et nendega on põhjendatud kogu hilinemine, millega Läti Vabariik direktiivi 2018/1972 üle võttis.
- 42 Neljandaks, võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktis 33 viidatud kohtupraktikat, ei ole asjaolu, et liikmesriigi õigus, mis kehtis enne direktiivi 2018/1972 jõustumist, oli selle direktiiviga kooskõlas, piisav, et välistada liikmesriigi kohustus nimetatud direktiiv oma õiguskorda üle võtta ja seega sellist rikkumist põhjendada.
- 43 Seega tuleb tõdeda, et kuna Läti Vabariik ei olnud põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpuks vastu võtnud direktiivi 2018/1972 järgimiseks vajalikke õigus- ja haldusnorme ega seega nendest komisjonile teatanud, siis on ta rikkunud selle direktiivi artikli 124 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.

ELTL artikli 260 lõike 3 alusel esitatud nõuded

Poolte argumendid

- 44 Komisjon rõhutab oma hagiavalduses, et ühest küljest võeti direktiiv 2018/1972 vastu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja see kuulub seega ELTL artikli 260 lõike 3 kohaldamisalasse, ning et teisest küljest kujutab asjaolu, et Läti Vabariik on rikkunud selle direktiivi artiklis 124 ette nähtud kohustusi sellega, et ei teatanud komisjonile direktiivi üle võtvatest õigusnormidest, endast ilmselgelt selle direktiivi ülevõtmise meetmetest teatamata jätmist ELTL artikli 260 lõike 3 tähenduses.
- 45 Komisjon tuletab meelde, et oma teatise 2011/C 12/01 „ELTL artikli 260 lõike 3 rakendamine“ (ELT 2011, C 12, lk 1) (edaspidi „2011. aasta teatis“) punktis 23 täpsustas ta, et karistused, mille ta ELTL artikli 260 lõike 3 alusel välja pakub, arvutatakse sama meetodi alusel, mida kasutatakse nimetatud artikli 260 lõike 2 alusel Euroopa Kohtusse pöördumisel, nagu on selgitatud teatise SEK (2005) 1658 „[ELTL artikli 260] kohaldamine“ (edaspidi „2005. aasta teatis“) punktides 14–18.
- 46 Järelikult peab karistus põhinema esiteks rikkumise raskusel, teiseks rikkumise kestusel ja kolmandaks vajadusel tagada karistuse enda hoiatav mõju, et ära hoida rikkumise kordumine.
- 47 Mis esimesena puudutab rikkumise raskust, siis vastavalt 2005. aasta teatise punktile 16 ja 2011. aasta teatisele määrab komisjon raskuskoefitsiendi, võttes arvesse kahte parameetrit, nimelt esiteks rikkumise esemeks olevate liidu õigusnormide tähtsust ja teiseks nende tagajärgi asjasse puutuvatele üldistele ja erahuvidele.
- 48 Nõnda märgib komisjon ühelt poolt, et direktiiv 2018/1972 on elektroonilise side valdkonna peamine õigusakt. Kõigepealt ajakohastati Euroopa elektroonilise side seadustikuga (edaspidi „elektroonilise side seadustik“) liidu elektroonilist sidet reguleerivat raamistikku, tugevdades tarbijate valikuvõimalusi ja õigusi, tagades kõrgemad sideteenuste standardid, soodustades investeringuid väga suure läbilaskevõimega võrkudesse ja edendades traadita juurdepääsu ülikiirele ühenduvusele kogu liidus. Seejärel kehtestab elektroonilise side seadustik elektroonilise side sektori korralduse normid, sealhulgas selle institutsionaalse korralduse ja selle juhtimise korra. Selle sätted tugevdavad riigi reguleerivate asutuste rolli, nähes ette nende minimaalsed volitused ning suurendades nende sõltumatust, sätestades ametisse nimetamise kriteeriumid ja

kohustused teabe andmise valdkonnas. Lisaks tagab elektroonilise sÍde seadustik ka raadiospektri (edaspidi „spekter“) tõhusa ja tulemusliku haldamise. Need sätted muudavad sÍdusamaks liikmesriikide tavad spektrilubade põhiaspektide küsimustes. Nimetatud sätted edendavad konkurentsi taristute vahel ja väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõttu kogu liidus. Viimaks reguleerib elektroonilise sÍde seadustik elektroonilise sÍde teenuste osutamise eri aspekte, sealhulgas universaalteenuse osutamise kohustusi, numeratsiooniresse ja lõppkasutajate õigusi. Nende normide tugevdamise eesmärk on suurendada tarbijate turvalisust ja kaitset, eelkõige seoses võimalusega kasutada neid teenuseid taskukohase hinnaga.

- 49 Teiselt poolt kahjustab direktiivi 2018/1972 Läti õigusesse üle võtmata jätmine esiteks reguleerivat praktikat kogu liidus osas, mis käsitleb elektroonilise sÍde süsteemi haldamist, spektriga seotud lubade andmist ja turulepääsu eeskirju. Sellest tulenevalt ei saa ettevõtjad kasu järjepidevamatest ja prognoositavamatest olemasoleva spektri kasutusõiguste andmise või uuendamise menetlustest ega reguleerimise prognoositavusest, mis tuleneks spektri kasutuslubade vähemalt 20-aastasest kestusest. Sellistel puudustel on otsene mõju väga suure läbilaskevõimega võrkude kättesaadavusele ja kasutuselevõttu liidus. Teiseks ei saaks tarbijad kasutada neile selle direktiiviga antud selliseid käegakatsutavaid eeliseid nagu taskukohaste sÍdeteenuste kättesaadavaks muutmise lahendused, nõue anda tarbijatele selget teavet lepingute kohta, kohustus kohaldada läbipaistvaid tariife, lihtsustada võrgupakkujate vahetamist, et soodustada taskukohasemaid jaehindu, ning operaatorite kohustus pakkuda puuetega lõppkasutajatele võrdväärset juurdepääsu sÍdeteenustele.
- 50 Kuivõrd Läti Vabariik on edastanud komisjonile teise õiguse aktid, mis Läti ametiasutuste sõnul on vajalikud direktiivi 2018/1972 ülevõtmiseks, leiab komisjon, et see edastamine on kergendav asjaolu.
- 51 Seetõttu on tema hinnangul käesoleval juhul sobiv ja proportsionaalne raskuskoefitsient 9. Sellist koefitsienti tuleks komisjoni sõnul järk-järgult vähendada 4-le ajavahemiku eest 29. juulist kuni 16. novembrini 2022 ja 3-le 17. novembrini 2022 hilisema ajavahemiku eest, arvestades meetmeid, millest Läti Vabariik teatas ja mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 20.
- 52 Mis teisena puudutab liikmesriigi kohustuste rikkumise kestust, siis väidab komisjon, et see vastab ajavahemikule, mis algas direktiivis 2018/1972 ette nähtud ülevõtmistähtaja möödumisest ehk 22. detsembrist 2020 ja vältas kuupäevani, mil rikkumine lõppes. Kuna Läti Vabariik teatas osaliselt selle direktiivi ülevõtmise meetmetest, on rikkumise kestus 22. detsembrist 2020 kuni 28. juulini 2022 väldanud rikkumise osas 555 päeva, 29. juulist kuni 16. novembrini 2022 väldanud rikkumise osas 141 päeva, ning kestab edasi sama rikkumise osas seoses meetmetega, millest teatamist peab komisjon veel vajalikuks.
- 53 Mis kolmandana puudutab Läti Vabariigi maksevõimet, siis kohaldas komisjon tegurit „n“, mis on ette nähtud komisjoni teatises 2019/C 70/01 „Rikkumismenetlustes komisjoni poolt Euroopa Liidu Kohtule esildatava põhisumma ja karistusmakse arvutamise meetodi muutmine“ (ELT 2019, C 70, lk 1). See tegur võtab arvesse kahte elementi, nimelt asjaomase liikmesriigi sisemajanduse koguprodukti (SKP) ja institutsioonilist kaalu, mida iseloomustab sellele liikmesriigile Euroopa Parlamendis ette nähtud esindajate kohtade arv.

- 54 Kuigi Euroopa Kohus on oma 20. jaanuari 2022. aasta otsuses komisjon *vs.* Kreeka (riigiabi tagasinõudmine – ferronikkel) (C-51/20, EU:C:2022:36) juba seadnud kahtluse alla nii mainitud teise elemendi kui ka kõnealuses teatistes ette nähtud korrigeerimiskoeffitsiendi 4,5 asjakohasuse, on komisjon siiski otsustanud käesoleval juhul kohaldada teatistes sätestatud kriteeriume kuni uue teatise vastuvõtmiseni, milles võetakse arvesse Euroopa Kohtu hiljutist kohtupraktikat.
- 55 Nii on vastavalt komisjoni teatisele 2022/C 74/02 „Rikkumismenetlustes komisjoni poolt Euroopa Liidu Kohtule esildatava põhisumma ja karistusmaks arvutamiseks kasutatavate andmete ajakohastamine“ (ELT 2022, C 74, lk 2) (edaspidi „2022. aasta teatis“) Läti Vabariigi puhul tegur „n“ 0,14. Siiski kohaldas komisjon oma 30. juuni 2023. aasta menetluskohustamises tegurit „n“ 0,07, mis on sellele liikmesriigile nüüd ette nähtud komisjoni teatise 2023/C 2/01 „Rahalised karistused rikkumismenetlustes“ (ELT 2023, C 2, lk 1) (edaspidi „2023. aasta teatis“) I lisas.
- 56 Komisjon palub vastavalt oma teatisele 2017/C 18/02 „[Liidu] õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“ (ELT 2017, C 18, lk 10) Euroopa Kohtul määrata Läti Vabariigile esiteks karistusmaks ajavahemiku eest käesolevas kohtuasjas kohtuotsuse kuulutamisest kuni selle täieliku täitmiseni ning teiseks põhisumma ajavahemiku eest direktiivis 2018/1972 ette nähtud ülevõtmistähtaja möödumisele järgnevast kuupäevast kuni päevani, mil see liikmesriik täidab täielikult sellest direktiivist tulenevad kohustused.
- 57 Karistusmaks osas tuleb komisjon meelde, et vastavalt 2005. aasta teatise punktile 18 peab selle summale olema niisugune mõju, et karistus oleks ühtaegu nii proportsionaalne kui ka hoiatav. Selleks arvutatakse iga päeva eest tasumisele kuuluv karistusmaks nii, et ühtne baassumma korrutatakse raskuskoeffitsiendi ja kestuskoeffitsiendiga ning seejärel asjaomase liikmesriigi suhtes kohaldatava teguriga „n“. Kuigi komisjon viitas hagiavalduses oma 2022. aasta teatisele, viitab ta nüüd 30. juuni 2023. aasta menetluskohustamises 2023. aasta teatisele. „Karistusmaks arvutamisel kasutatav kindla suurusega summa“ on viimati nimetatud teatise I lisa punkti 1 kohaselt aga 3000 eurot päevas. Komisjon teeb ettepaneku kohaldada raskuskoeffitsienti 3 ja kestuskoeffitsienti 1,5. Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 55, on tegur „n“, mida komisjon Läti Vabariigile kohaldab, 0,07. Seetõttu pakub komisjon karistusmaks päevamääraks 945 eurot alates kohtuotsuse kuulutamisest käesolevas kohtuasjas kuni direktiivi 2018/1972 artikli 124 lõikes 1 sätestatud kohustuste täieliku täitmise kuupäevani.
- 58 Mis puudutab põhisummat, siis nähtub 2005. aasta teatise punktist 20, et sellel peab olema vähemalt kindel miinimumalus, mis väljendab põhimõtet, et igasugune liidu õiguse vältav eiramine kujutab endast iseenesest – sõltumata võimalikest raskendavatest asjaoludest – seaduslikkuse põhimõtte rikkumist õigusel rajanevas ühenduses ja selle eest tuleb määrata tegelik karistus. Vastavalt 2022. aasta teatisele on Läti Vabariigi puhul minimaalne põhisumma 316 000 eurot.
- 59 2005. ja 2011. aasta teatistes kehtestatud meetodi kohaselt teeb komisjon juhul, kui põhisumma arvutamise tulemus ületab seda minimaalset põhisummat, Euroopa Kohtule ettepaneku määrata põhisumma kindlaks, korrutades päevamäär nende päevade arvuga, mille jooksul asjaomane rikkumine aset leidis direktiivis ette nähtud ülevõtmistähtaja möödumisele järgneva päeva ja rikkumise lõppemise päeva vahelisel ajal, või kui rikkumine ei ole lõppenud, siis kuni ELTL artikli 260 lõike 3 alusel tehtava kohtuotsuse kuulutamiseni. Seega tuleb põhisumma päevamäär arvutada nii, et päevamäär arvutamisel kohaldatav ühtne baassumma korrutatakse raskuskoeffitsiendiga ja teguriga „n“. Vastavalt 2023. aasta teatise I lisa punktile 2 on see ühtne baassumma 1000 eurot. Käesoleval juhul on raskuskoeffitsient 9 rikkumise esimese 555 päeva puhul, see tähendab 22. detsembrist 2020 kuni 28. juulini 2022, nelja järgmise 141 päeva puhul, st

29. juulist kuni 16. novembrini 2022, ning lõpuks koefitsient 3 ajavahemiku puhul, mis algas 17. novembril 2022. Tegur „n“ on 0,07. Sellest tuleneb, et ajavahemiku 22. detsember 2020 kuni 28. juuli 2022 eest on põhisumma 349 650 eurot, ajavahemiku 29. juuli kuni 16. november 2022 eest on põhisumma 39 480 eurot ja ajavahemiku eest 17. novembrist 2022 kuni kuupäevani, mil Läti Vabariik täidab täielikult direktiivist 2018/1972 tulenevad kohustused või kuni käesolevas kohtuasjas kohtuotsuse kuulutamise kuupäevani, on põhisumma 210 eurot päevas.
- 60 Läti Vabariik väidab kõigepealt rikkumise raskuse kohta, et varem olemas olnud õiguslik raamistik oli juba piisav ja täielik. Direktiivi 2018/1972 hilinenud ülevõtmine ei põhjustanud otseselt kahju ega kahjusta elektroonilise side sektorit.
- 61 Eelkõige juhib Läti Vabariik tähelepanu asjaolule, et ta ei ole üritanud vältida direktiivi 2018/1972 ülevõtmist ja et ta teavitas komisjoni regulaarselt direktiivi ülevõtmisega seotud õigusloomeprotsessi edenemisest. Pealegi täiustab see direktiiv sisuliselt juba olemasolevat õiguslikku raamistikku, muutmata seda oluliselt.
- 62 Mis järgmiseks puudutab rikkumise kestust, siis leiab Läti Vabariik, et seda ei saa pidada asjakohaseks, kuna liikmesriigi poolt direktiivi 2018/1972 hilinenud ülevõtmisel ei olnud negatiivseid tagajärgi.
- 63 Viimaks märgib ta, et Läti Vabariigile karistuse määramisel ei oleks hoiatavat mõju, vaid vastupidi, see juhiks avalikkuse tähelepanu asjaolule, et prioriteediks on pigem niisuguste formaalsete küsimuste käsitlemine, mille eest võidakse riigile karistus määrata, selle asemel et lahendada riikliku tähtsusega ja olemuslikke ühiskondlikke küsimusi, nagu võitlus COVID-19 pandeemia leviku vastu, pagulaste sissevool Valgevene territooriumilt, mis eelnes Venemaa Föderatsiooni sissetungile Ukrainasse, energiaressursside hinna suurenemine ja mainitud sissetungist tulenevate kiireloomuliste probleemide lahendamine. Ta lisab, et pärast sissetungi vähendati 2022. aastaks ja 2023. aastaks märkimisväärselt SKP kasvuprognoosi, vastavalt 1,8%-le ja 3,2%-le.
- 64 Komisjon väidab repliigis vastu, et kõnealune rikkumine, millele Läti Vabariik vastu vaidleb, võib takistada siseturu nõuetekohast toimimist ja on seega ilmselgelt raske, isegi kui sellel ei ole negatiivseid tagajärgi. Igal juhul leiab komisjon, et kuigi direktiiv 2018/1972 sisaldab tõepoolest paljusid varem olemas olnud sätteid, ajakohastatakse sellega ka õigusraamistikku, eelkõige kehtestades uued eeskirjad 5G-võrkude kasutuselevõtu, uute suure läbilaskevõimega püsivõrkude kasutuselevõtu ja uute lahenduste kohta tarbijate paremaks kaitsmiseks.
- 65 Komisjon tuletab meelde, et ELTL artikli 260 lõikes 3 ette nähtud karistuste peamine eesmärk on tagada liidu õigusaktide ülevõtmine liidu õiguses sätestatud tähtaegade jooksul ja ära hoida seda liiki rikkumiste kordumine. Direktiivi ülevõtmine direktiivis sätestatud tähtaegade jooksul ei ole pelgalt formaalne küsimus, vaid liikmesriikidele pandud põhikohustus, et tagada liidu õiguse täielik tõhusus.
- 66 Läti Vabariik jääb vasturepliigis oma seisukoha juurde ja lisab, et nende meetmete vastuvõtmisega, millest ta teatas komisjonile 17. novembril 2022, on direktiivi 2018/1972 Läti õigusesse ülevõtmine lõpule viidud.
- 67 Komisjon leiab 30. juuni 2023. aasta menetluskohaldamises, et nende meetmetega ei ole direktiivi 2018/1972 teatavaid sätteid üle võetud ja direktiivi ülejäänud sätted on nendega üle võetud mittetäielikult.

- 68 Läti Vabariik kordab oma seisukohtades selle menetluskohandi kohta oma väidet, et kõnealused meetmed viivad täielikult lõpule direktiivi 2018/1972 ülevõtmise Läti õigusesse.

Euroopa Kohtu hinnang

- 69 Kuna nähtuvalt käesoleva kohtuotsuse punktist 43 on tõendatud, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumisel ei olnud Läti Vabariik komisjonile teatanud meetmetest, millega direktiiv 2018/1972 täielikult üle võetakse ELTL artikli 260 lõike 3 tähenduses, kuulub see tuvastatud liikmesriigi kohustuste rikkumine selle sätte kohaldamisalasse.
- 70 Komisjon nõuab karistusmakse ja põhisumma määramist.
- 71 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb aga, et neist kahest ühe või teise meetme kohaldamine sõltub sellest, kumb neist konkreetse juhtumi asjaolude põhjal sobib taotletava eesmärgi täitmiseks. Karistusmakse määramine näib eriti sobiv, et motiveerida liikmesriiki võimalikult kiiresti lõpetama rikkumist, mis sellise meetme puudumisel võiks edasi kesta, samas kui põhisumma väljamõistmine tugineb pigem selle mõju hindamisele, mida asjaomase liikmesriigi kohustuste täitmata jätmine avaldab erahuvidele ja avalikele huvidele eelkõige juhul, kui rikkumine on juba pikka aega kestnud (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

– Nõue mõista välja karistusmakse

- 72 Mis puudutab käesolevas asjas karistusmakse väljamõistmise otstarbekust, siis tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt on niisuguse karistusmakse määramine üldjuhul õigustatud vaid siis, kui liikmesriigi kohustuste rikkumine, mille eest karistamine on selle karistusmakse eesmärk, vältab kuni ajani, mil Euroopa Kohus hindab faktilisi asjaolusid, st kuni menetluse lõpetamise päevani (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punktid 55 ja 57 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 73 Sellest järeldub, et selleks, et teha kindlaks, kas käesolevas asjas võib karistusmakse määramist kaaluda, tuleb analüüsida, kas käesoleva kohtuotsuse punktis 43 tuvastatud rikkumine vältas kuni menetluse lõpetamiseni 7. detsembril 2022.
- 74 Selles kontekstis on Euroopa Kohus juba otsustanud, et ELTL artikli 260 lõikes 3 osutatud sõnu „ülevõtmise meetmetest teatamise kohustust“ tuleb tõlgendada nii, et nendega peetakse silmas liikmesriikide kohustust edastada piisavalt selget ja täpset teavet direktiivi ülevõtmise meetmete kohta. Selleks et täita õiguskindluse kohustust ja tagada selle direktiivi kõigi sätete ülevõtmine kogu asjasse puutuval territooriumil, peavad liikmesriigid vastavalt ELL artikli 4 lõikega 3 tagatud lojaalse koostöö põhimõttele märkima iga kõnealuse direktiivi sätte kohta seda ülevõtva riigisisese õiguse sätte või sätteid, mille abil nad on enda hinnangul täitnud direktiivist tulenevad eri kohustused. Kui teatis, millele on vajaduse korral lisatud vastavustabel, on saabunud, peab komisjon selleks, et nõuda asjasse puutuvale liikmesriigile ELTL artikli 260 lõikes 3 ette nähtud rahalise karistuse määramist, tõendama, et teatavad ülevõtmismeetmed on ilmselgelt puudu või ei hõlma asjasse puutuva liikmesriigi kogu territooriumi, kuna Euroopa Kohtu ülesanne ei ole selle sätte alusel algatatud kohtumenetluse raames hinnata, kas komisjonile teatatud riigisisised

meetmed tagavad asjasse puutuva direktiivi sätete nõuetekohase ülevõtmise (vt selle kohta 8. juuli 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Belgia (ELTL artikli 260 lõige 3 – kiired võrgud), C-543/17, EU:C:2019:573, punktid 51 ja 59 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 75 Sellega seoses nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et Läti Vabariik teatas 17. novembril 2022 komisjonile mõningatest meetmetest. Vasturepliigis kinnitas see liikmesriik sõnaselgelt, et tema arvates viisid need meetmed lõpule direktiivi 2018/1972 täieliku ülevõtmise Läti õigusesse.
- 76 Komisjon seevastu piirdus oma 30. juuni 2023. aasta aktis kinnitusega, et Läti Vabariik ei olnud selleks kuupäevaks veel teatanud direktiivi 2018/1972 artikli 1 lõike 4, artikli 35 lõigete 7 ja 9, artikli 48 lõike 2, artikli 49 lõike 3, artikli 69 lõike 4, artikli 96 lõike 4 ning artiklite 100 ja 112 ülevõtmise meetmetest. Lisaks leiab komisjon, et selle direktiivi artikli 43 lõiget 2, artikli 61 lõiget 4, artikli 62 lõiget 2, artikli 76 lõiget 2, artikli 80 lõike 3 teist lauset ja artikli 102 lõiget 2 ei ole Läti õiguskorda täielikult üle võetud.
- 77 Komisjon ei ole niisiis esitanud ühtegi tõendit, mis võimaldaks asuda seisukohale, et meetmed, millest Läti Vabariik talle 17. novembril 2022 teatas, ei võtnud direktiivi 2018/1972 Läti õigusesse ilmselgelt üle või ei hõlma kogu selle liikmesriigi territooriumi.
- 78 Lisaks Läti Vabariik mitte ainult ei korranud oma seisukohtades 30. juuni 2023. aasta menetlusdokumendi kohta, et tema arvates oli direktiivi 2018/1972 ülevõtmine täielik, vaid esitas ka põhjused, miks tuleb asuda seisukohale, et käesoleva kohtuotsuse punktis 76 nimetatud direktiivisätteid on Läti õigusesse täielikult üle võetud.
- 79 Samuti piirdus komisjon 1. veebruari 2024. aasta kirjas, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 26, Euroopa Kohtu teavitamisega talle 15. augustil 2023 edastatud meetmete analüüsi tulemustest ning tema ja Läti Vabariigi eriarvamusest selle kohta, kas direktiivi 2018/1972 artikli 112 lõige 1 on üle võetud.
- 80 Võttes aga arvesse käesoleva kohtuotsuse punktis 74 viidatud kohtupraktikat, ei ole Euroopa Kohtu ülesanne ELTL artikli 260 lõike 3 alusel alatatud menetluses otsustada, kas sellised meetmed tagavad nimetatud direktiivi sätete nõuetekohase ülevõtmise.
- 81 Kui komisjon leiab, et direktiivi ülevõtmise meetmed, millest liikmesriik on teatanud, ei taga selle direktiivi nõuetekohast ülevõtmist, saab sellele liikmesriigile rahalise karistuse määrata üksnes ELTL artikli 260 lõike 2 alusel esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi alusel (vt selle kohta 8. juuli 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Belgia (ELTL artikli 260 lõige 3 – kiired võrgud), C-543/17, EU:C:2019:573, punktid 55–57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 82 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et kuna Läti Vabariik teatas 17. novembril 2022 komisjonile meetmetest, mille abil on ta enda hinnangul täielikult täitnud talle direktiivist 2018/1972 tulenenud kohustused, siis lõpetas Läti Vabariik käesoleva kohtuotsuse punktis 43 tuvastatud rikkumise.
- 83 Järelikult tuleb komisjoni nõue mõista Läti Vabariigilt välja karistusmakske jätta rahuldamata.

– Nõue mõista välja põhisumma

- 84 Käesolevas asjas põhisumma väljamõistmise otstarbekuse kohta tuleb meenutada, et Euroopa Kohus peab igas tema menetluses olevas kohtuasjas juhtumi asjaolusid arvestades ning tema hinnangul vajalikust veenvuse ja hoiatavuse määra lähtudes kindlaks määrama asjakohase rahalise karistuse eelkõige selleks, et ära hoida liidu õiguse sarnaste rikkumiste kordumine (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 69 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 85 Käesolevas kohtuasjas tuleb asuda seisukohale, et vaatamata asjaolule, et Läti Vabariik tegi komisjoni talitustega kogu kohtueelse menetluse vältel koostööd ja teavitas neid põhjustest, mis takistasid tal tagada direktiivi 2018/1972 ülevõtmist Läti õigusesse, näitavad tuvastatud liikmesriigi kohustuste rikkumisega seotud õiguslikud ja faktilised asjaolud nende kogumis – st ülevõtmiseks vajalikest meetmetest täielikult teatamata jätmine põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpuks ja isegi kuni käesolevas asjas hagi esitamise ajani –, et sarnaste liidu õiguse rikkumiste tulevikus kordumise tõhusaks ärahoidmiseks tuleb võtta selline hoiatav meede nagu põhisumma määramine (vt analoogia alusel 25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 86 Seda hinnangut ei sea kahtluse alla Läti Vabariigi argumendid, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 60–63.
- 87 Mis esiteks puudutab väidetavat asjaolu, et varasem õiguslik raamistik oli juba piisav, siis tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktis 33 meenutatud kohtupraktikast, et kui direktiivis on sõnaselgelt ette nähtud liikmesriikide kohustus tagada, et direktiivi ülevõtmiseks vajalikud normid sisaldavad viidet sellele direktiivile või et normide ametlikul avaldamisel lisatakse nende juurde viide sellele direktiivile, on igal juhul vaja, et liikmesriigid võtaksid vastu selle direktiivi konkreetse ülevõtmismeetme.
- 88 Teiseks, kuigi asjaolu, et käesoleva kohtuotsuse punktis 43 tuvastatud rikkumisel ei olnud negatiivseid tagajärgi – eeldusel, et see on tõendatud –, võib olla asjakohane rikkumise raskuse hindamisel põhisumma arvutamise tarbeks, ei saa see olla asjakohane sellise karistuse määramise otstarbekuse hindamisel.
- 89 Kolmandaks, nagu komisjon õigesti väidab, ei ole direktiivi ülevõtmismeetmetest teatamine formaalne küsimus. Nimelt on direktiivi täieliku ülevõtmise tagamiseks riigisiseste meetmete vastuvõtmise kohustus ja nendest meetmetest komisjonile teatamise kohustus liikmesriikide peamised kohustused liidu õiguse täieliku tõhususe tagamisel (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 90 Eeltoodut arvesse võttes on asjakohane määrata Läti Vabariigile põhisumma.
- 91 Mis puudutab põhisumma arvutamist, siis tuleb meenutada, et kasutades tal asjasse puutuvas valdkonnas olevat kaalutusõigust, mille piirid määrab kindlaks komisjoni ettepanek, on Euroopa Kohtu ülesanne määrata selle põhisumma suurus, mis võidakse liikmesriigilt välja mõista ELTL artikli 260 lõike 3 alusel, nii, et see oleks ühelt poolt asjaoludele vastav ja teiselt poolt toime pandud rikkumisega proportsionaalne. Sealjuures kuuluvad arvessevõetavate asjakohaste tegurite hulka muu hulgas tuvastatud rikkumise raskus ja ajavahemik, mil rikkumine vältas, ning asjasse

puutuva liikmesriigi maksevõime (25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 92 Mis puudutab esimesena rikkumise raskust, siis tuleb meenutada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 89 viidatud kohtupraktika kohaselt on kohustus võtta direktiivi täieliku ülevõtmise tagamiseks vastu riigisiseseid meetmed ja kohustus nendest meetmetest komisjonile teatada liikmesriikide peamised kohustused liidu õiguse täieliku tõhususe tagamisel ning seega tuleb nende kohustuste rikkumist käsitada kui ilmselgelt rasket rikkumist.
- 93 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 43, rikkus Läti Vabariik põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemisel, st 23. novembril 2021, direktiivist 2018/1972 tulenevaid ülevõtmise kohustusi, mistõttu ei olnud tagatud liidu õiguse täielik tõhusus.
- 94 Lisaks, nagu rõhutab komisjon, on direktiiv 2018/1972 peamine õigusakt elektroonilise side valdkonnas.
- 95 Täpsemalt on kõigepealt direktiivi 2018/1972 artikli 1 lõikes 1 sätestatud, et selle direktiiviga „kehtestatakse elektroonilise side võrke, elektroonilise side teenuseid ja nendega seotud vahendeid ja teenuseid ning teatavaid lõppseadmetega seotud aspekte reguleeriv ühtlustatud raamistik. Käesolevas direktiivis sätestatakse riigi reguleerivate asutuste ja, kui see on kohaldatav, muude pädevate asutuste kohustused ning kehtestatakse kord reguleeriva raamistiku ühtse kohaldamise tagamiseks kogu liidus.“
- 96 Seejärel on direktiivi artikli 1 lõike 2 kohaselt direktiivi eesmärk esiteks viia ellu elektroonilise side võrkude ja teenuste siseturg, millega saavutatakse väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõtt ja käibelevõtmine, jätkusuutlik konkurents, elektroonilise side teenuste koostalitlusvõime, juurdepääsetavus, võrkude ja teenuste turvalisus ning lõppkasutajate kasu, ning teiseks tagada tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse abil kogu liidus hea kvaliteedi ja taskukohase hinnaga üldkasutatavate teenuste pakkumine, käsitleda olukordi, kus turg ei rahulda tulemuslikult lõppkasutajate, sh puuetega kasutajate vajadusi, et nad saaksid teistega võrdsetel alustel teenustele juurde pääseda, ning kehtestada vajalikud lõppkasutajate õigused.
- 97 Viimaks, nagu nähtub nimetatud direktiivi põhjendustest 2 ja 3, muudetakse direktiiviga enne selle vastuvõtmist kehtinud õiguslikku raamistikku selleks, et võtta arvesse tehnoloogia ja turu arengut.
- 98 On tõsi, nagu märgib Läti Vabariik, et kõnealust valdkonda reguleerivad juba muud liidu õigusaktid, mida see direktiiv muudab või asendab.
- 99 Samas ei piirdu direktiiv nende õigusaktide kodifitseerimisega. Nagu komisjon rõhutab – ilma et Läti Vabariik talle vastu vaidleks –, tugevdab elektroonilise side seadustik eelkõige tarbijate valikuid ja õigusi, tagades kõrgemad sideteenuste standardid, samuti riigi reguleerivate asutuste rolli, nähes ette nende minimaalsed volitused ning suurendades nende sõltumatust, sätestades ametisse nimetamise kriteeriumid ja kohustused teabe andmise valdkonnas. Lisaks reguleerib elektroonilise side seadustik elektroonilise side teenuste osutamise eri aspekte, sealhulgas universaalteenuse osutamise kohustusi, numeratsiooniresse ja lõppkasutajate õigusi. Elektroonilise side seadustikuga kehtestatud elektroonilise side sektori korralduse normide tugevdamise eesmärk on suurendada tarbijate turvalisust ja kaitset, eelkõige seoses võimalusega kasutada neid teenuseid taskukohase hinnaga.

- 100 Ent nagu komisjon õigesti väidab, kahjustab direktiivi 2018/1972 Läti Vabariigi poolt üle võtmata jätmise esiteks reguleerimispraktikat kogu liidus osas, mis puudutab elektroonilise sÍde sÍsteemi haldamist, spektriga seotud lubade andmist ja turulepääsu reegleid. Sellest tulenevalt ei saa ettevõtjad kasu järjepidevamatest ja prognoositavamatest olemasoleva spektri kasutusõiguste andmise või uuendamise menetlustest ega reguleerimise prognoositavusest, mis tuleneks spektri kasutuslubade vähemalt 20-aastasest kestusest. Sellistel puudustel on otsene mõju väga suure läbilaskevõimega võrkude kättesaadavusele ja kasutuselevõtule liidus. Teiseks ei saa tarbijad kasutada selliseid käegakatsutavaid eeliseid, mis on neile antud selle direktiiviga, nagu taskukohaste sideteenuste kättesaadavaks muutmise lahendused, nõue anda tarbijatele selget teavet lepingute kohta, kohustus kohaldada läbipaistvaid tariife, lihtsustada võrgupakkujate vahetamist, et soodustada taskukohasemaid jaehindu, ning operaatorite kohustus pakkuda puuetega lõppkasutajatele võrdväärset juurdepääsu sideteenustele.
- 101 Samas tuleb rikkumise raskuse hindamise tarbeks põhisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta, et menetluse käigus teatas Läti Vabariik komisjonile suure hulga direktiivi 2018/1972 sätete ülevõtmise meetmetest ning et 17. novembril 2022 teatas liikmesriik komisjonile meetmetest, mille abil on ta enda hinnangul täielikult täitnud sellest direktiivist tulenevad kohustused.
- 102 Mis teisena puudutab rikkumise kestust, siis tuleb meenutada, et selle hindamisel tuleb üldjuhul lähtuda päevast, mil Euroopa Kohus hindab faktilisi asjaolusid, ja see hinnang faktilistele asjaoludele tuleb lugeda antuks menetluse lõppemise kuupäeval (vt selle kohta 25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 103 Esiteks, selle ajavahemiku alguse kohta, millest tuleb lähtuda ELTL artikli 260 lõike 3 alusel määratava põhisumma kindlaksmääramisel, on Euroopa Kohus otsustanud, et erinevalt päevamääraga karistusmaksest ei tule liikmesriigi kohustuste rikkumise kestuse hindamisel aluseks võtta mitte kuupäeva, mil möödus põhjendatud arvamuses määratud tähtaeg, vaid kuupäeva, mil möödus asjasse puutuvast direktiivis ette nähtud ülevõtmistähtaeg (16. juuli 2020. aasta kohtuotsus komisjon vs. Rumeenia (rahapesu vastane võitlus), C-549/18, EU:C:2020:563, punkt 79, ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus komisjon vs. Iirimaa (rahapesuvastane võitlus), C-550/18, EU:C:2020:564, punkt 90).
- 104 Käesolevas asjas ei ole tulemuslikult vastu vaieldud sellele, et direktiivi 2018/1972 artiklis 124 ette nähtud ülevõtmistähtaja lõpuks ehk 21. detsembriks 2020 ei olnud Läti Vabariik vastu võtnud selle direktiivi ülevõtmise tagamiseks vajalikke õigus- ja haldusnorme ega seega neist komisjonile teatanud.
- 105 Teiseks, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 82, lõpetas Läti Vabariik käesoleva kohtuotsuse punktis 43 tuvastatud rikkumise 17. novembril 2022.
- 106 Sellest järeldub, et see rikkumine vältas 22. detsembrit 2020 kuni 16. novembrini 2022, st 694 päeva, mis on väga pikk aeg.
- 107 Samas tuleb arvesse võtta, et rikkumise kestus võis osaliselt tuleneda erandlikest asjaoludest, mis olid tingitud COVID-19 pandeemiast ja seejärel Venemaa Föderatsiooni poolt Ukraina vastu alustatud agressioonisõjast. Läti Vabariik väidab nimelt, ilma et talle oleks vastu vaieldud, et need asjaolud, mida ei olnud võimalik ette näha ja mis olid tema tahtest sõltumatud, aeglustasid direktiivi 2018/1972 ülevõtmiseks vajalikku õigusloomeprotsessi ning pikendasid seega ajavahemikku, mil nimetatud rikkumine vältas.

- 108 Mis kolmandana puudutab asjasse puutuva liikmesriigi maksevõimet, siis nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et arvesse tuleb võtta selle liikmesriigi SKPd selle päeva seisuga, mil Euroopa Kohus hindab faktilisi asjaolusid (vt selle kohta 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Rumeenia (rahapesu vastane võitlus), C-549/18, EU:C:2020:563, punkt 85, ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa (rahapesuvastane võitlus), C-550/18, EU:C:2020:564, punkt 97).
- 109 Komisjon teeb oma hagiavalduses ettepaneku võtta lisaks Läti Vabariigi SKP-le arvesse ka selle liikmesriigi institutsioonilist kaalu liidus, mida väljendab selle liikmesriigi kohtade arv Euroopa Parlamendis. Komisjon leiab samuti, et selleks, et tagada karistuse proportsionaalsus ja hoiatavus, mida ta palub Euroopa Kohtul sellele liikmesriigile määrata, tuleb kasutada korrigeerimiskoeffitsienti 4,5.
- 110 Euroopa Kohus on aga hiljuti väga selgelt täpsustanud, et ühelt poolt ei ole asjaomase liikmesriigi institutsioonilise kaalu arvessevõtmine hädavajalik selleks, et tagada piisav hoiatavus ja ajendada liikmesriiki muutma oma praegust või tulevast käitumist, ning et teiselt poolt ei ole komisjon tõendanud objektiivseid kriteeriume, mille alusel ta määras korrigeerimiskoeffitsiendi väärtuseks 4,5 (vt selle kohta 20. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka (riigiabi tagasinõudmine – ferronikkel), C-51/20, EU:C:2022:36) punktid 115 ja 117).
- 111 Arvestades eeltoodut ja kaalutlusõigust, mis on Euroopa Kohtule antud ELTL artikli 260 lõikega 3, mis näeb ette, et Euroopa Kohus ei või karistusmaksse väljamõistmisel ületada komisjoni määratud summat, tuleb asuda seisukohale, et hoidmaks ära seda, et tulevikus korduvad direktiivi 2018/1972 artikli 124 rikkumisega sarnased rikkumised, mis kahjustavad liidu õiguse täielikku tõhusust, tuleb määrata põhisumma suuruseks 300 000 eurot.
- 112 Järelikult tuleb Läti Vabariigilt komisjoni kasuks välja mõista põhisumma 300 000 eurot.

Kohtukulud

- 113 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.
- 114 Käesoleval juhul on komisjoni nõude mõista Läti Vabariigilt välja karistusmaksse rahuldamata jätmine seotud selle liikmesriigi hoiakuga, kuna viimane võttis meetmed, mille abil on ta enda hinnangul täielikult täitnud sellest direktiivist 2018/1972 tulenevad kohustused, vastu ja tegi need komisjonile teatavaks alles pärast käesoleva hagi esitamist.
- 115 Neil asjaoludel ning kuna ei ole vaja teha selget vahet käesoleva kohtuotsuse punktis 43 tuvastatud rikkumisega seonduvate kulude ja komisjoni osalise nõudest loobumisega seonduvate kulude vahel, tuleb Läti Vabariigi kohtukulud jätta tema enda kanda ja mõista temalt välja komisjoni kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

- 1. Kuna Läti Vabariik ei olnud põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpuks vastu võtnud õigus- ja haldusnorme, mis on vajalikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik, järgimiseks, ning seega ei olnud ta nendest sätetest Euroopa Komisjonile teatanud, on Läti Vabariik rikkunud selle direktiivi artikli 124 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.**
- 2. Mõista Läti Vabariigilt Euroopa Komisjoni kasuks välja põhisumma 300 000 eurot.**
- 3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**
- 4. Jätta Läti Vabariigi kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Komisjoni kohtukulud.**

Allkirjad